

De voorstellen van de Commissie Innovatie Strafrechtadvocatuur

EEN PERSOONLIJKE TOELICHTING

Bespreking van het rapport van de Commissie Innovatie Strafrechtadvocatuur

1 Inleiding en caveat

Op het NVSA-congres is door de portefeuillehouder Strafrecht van de NOvA het rapport van de *Commissie Innovatie Strafrechtadvocatuur* gepresenteerd. Dat rapport bevat een aantal tamelijk onconventionele aanbevelingen. Zo stelt de commissie voor een stelsel van verplichte Salduz-consultaties in te richten, waarbij elke aangehouden verdachte in het politiebureau in videoverbinding wordt gebracht met een (landelijk) 'Salduz call-center'. Dat callcenter zou mede bemenst kunnen worden door advocaat-assistenten, en zulke advocaat-assistenten zouden volgens de commissie ook wel een rol kunnen krijgen in het verlenen van verhoorbijstand. Zoals dat op congressen gaat, was het debat met de zaal dat op de presentatie volgde noodzakelijk (te) kort en (te) gefragmenteerd. Daarom op verzoek van de redactie van *Strafblad* in deze bijdrage aandacht voor het rapport van de commissie, haar analyses en de gedachtenvorming die tot de aanbevelingen van de commissie hebben geleid. Daarbij heb ik ervoor gekozen om af te wijken van het voor dit type artikelen gebruikelijke sjabloon.¹ In deze bijdrage is een meer persoonlijk perspectief neergelegd: welke argumenten hebben mij ertoe gebracht om met overtuiging de aanbevelingen van de commissie mede vorm te geven en te onderschrijven? En hoewel bekend is dat *Strafblad* – terecht – in brede kring wordt gelezen, moet het debat over de herinrichting van de juridische vroeghulp nu in eerste instantie in de boezem van de strafrechtadvocatuur worden gevoerd. Dat is de reden waarom ik mij in het navolgende primair richt tot die advo-

caatuur, ten behoeve van de helderheid van het debat in een prikkelende stijl, zonder daarbij overigens lezers uit andere betrokkenheidsgebieden uit het oog te verliezen.

2 Waar gaat het mis?

De opdracht aan de commissie was om met 'out of the box' voorstellen te komen voor nieuwe werkwijzen en organisatievormen voor rechtsbijstandsverlening in de eerste fase van het strafproces. De Salduz-consultatie en het komende recht op verhoorbijstand stellen eisen aan de beschikbaarheid van rechtsbijstandsverleners die in het huidige organisatiemodel moeilijk zijn in te passen.

Dit is het moment waarop een kritisch lezende advocaat al met een eerste tegenwerping komt: 'We kennen nu al een paar jaar het recht op Salduz-consultatie, en dat kunnen we prima behappen. Dus er is helemaal geen noodzaak om het stelsel op de schop te nemen.' Mijn reactie daarop is dat die observatie slechts het collectieve falen van het huidige model van rechtsbijstandverlening illustreert.

De cijfers zeggen alles: elk jaar worden zo'n 120.000 verdachten voor A- en B-zaken aangehouden. Al deze mensen hebben recht op een (kosteloze) Salduz-consultatie. Aan deze groep worden feitelijk echter slechts circa 40.000 Salduz-consulten verstrekt. Dat is een derde. Als men bedenkt dat in A-zaken geen afstand kan worden gedaan van het Salduz-consult, dan kan de conclusie geen ander zijn dan dat verdachten die worden aangehouden voor B-zaken in *verreweg de meeste gevallen* afstand doen van hun recht op Salduz-consult.

De advocaten onder u weten waarom dit zo is. Omdat een verdachte van een kleine winkeldiefstal in de cel wordt voorgehouden: 'Mevrouw, het is nu 17.00 uur. U heeft natuurlijk het recht om een advocaat te spreken, maar het kan wel even

¹ Belangrijkste redenen: als lid van de commissie kan ik niet *namens* de commissie spreken, maar het innemen van het perspectief van een onafhankelijke externe beschouwer van de commissievoorstellen past evenmin.

duren voordat die er is. Dan gaat het misschien vanavond niet meer lukken om uw zaak af te ronden en moet u toch een nachtje blijven.’ Onder advocaten is het bon-ton om dan verontwaardigd naar de politie te wijzen en te kreunen over ‘oneigenlijke waivers’, maar mijn stelling is dat het falen van de advocatuur om *onmiddellijk, zonder aanrijtiden, stante pede*² de gewenste en noodzakelijke bijstand te verlenen de politie het handvat geeft om verdachten tot een (oneigenlijke) waiver te verleiden.

Natuurlijk kan men bezwaren van meer principiële aard aanvoeren tegen het feit dat de politie verdachten voor kleine winkeldiefstallen aanhoudt. Maar die bezwaren zullen de meeste winkeliers niet delen. Dat de op dit punt diep ingeslepen werkprocessen van de politie binnen afzienbare termijn zó fundamenteel gewijzigd kunnen worden dat het aantal aanhoudingen voor B-zaken met tienduizenden per jaar wordt teruggebracht, lijkt mij in elk geval illusoir. Men kan dan natuurlijk eisen dat de politie ruimte geeft aan de al lang geleden ontwikkelde werkwijze van de advocatuur. Dat men de verdachte bijvoorbeeld maar niet voorhoudt dat er wachttijd verloren gaat totdat de advocaat op het bureau is aangekomen. Altijd ongevraagd een advocaat laten aanrukken. Maar dat betekent dat de advocaat óók de verdachte die dat niet wil en die écht geen behoefte heeft aan bijstand, in voorkomende gevallen veroordeelt tot een nachtje cel, omdat de advocaat – uiteraard wegens ‘drukke in de praktijk’ – pas de volgende ochtend kan verschijnen.

Conclusie 1: om het aantal (oneigenlijke) waivers omlaag te krijgen is een eerste en absolute voorwaarde dat er *geen wachttijd* zit tussen consultatievraag en consultatiebijstand.

Een tweede oorzaak voor oneigenlijke waivers is de naïeve (en mogelijk inderdaad zelfs onschuldige) verdachte die zegt niets te verbergen te hebben, en dus geen advocaat zegt nodig te hebben. Terwijl de naïeve (en al helemaal de onschuldige) verdachte nu juist degene is die het hardst een advocaat nodig heeft. De angst dat het vragen om een advocaat betekent dat je iets te verbergen hebt, zit er bij veel burgers diep in.

Conclusie 2: Salduz-consultatie moet onafhankelijk van de wil van de verdachte worden gerealiseerd.

En dat kan alleen als die consultatie zonder wachttijd wordt

aangeboden, omdat men anders tijd van de aangehouden verdachte steelt. Overigens sluit deze conclusie aan bij het standpunt van verschillende eminente rechtsgeleerden dat een waiver van Salduz-consultatie pas vrijwillig en geïnformeerd kan plaatsvinden als de verdachte eerst door een rechtshulpverlener omtrent de consequenties van zo’n waiver is geïnformeerd.

Een laatste praktisch punt in dit verband is dat voor een optimaal resultaat de onmiddellijke en onvrijwillige Salduz-consultatie op een routinematige manier ingebed moet worden in het werkproces van de politie. Als daar keuzemomenten of afwegingsvragen ontstaan, stroomt het water naar het laagste punt en wordt een wens tot een Salduz-consult door de politie bij voorkeur ‘weg geïnformeerd’. Dat betekent *aansluiten* bij de werkprocessen van de politie, in plaats van blijven proberen die werkprocessen te veranderen.

Onder advocaten is het bon-ton om dan verontwaardigd naar de politie te wijzen en te kreunen over ‘oneigenlijke waivers’

De conclusie uit het voorgaande: aangehouden verdachten dienen een automatische, onvrijwillige, onverwijlde Salduz-consultatie te krijgen. Elke andere vorm van ‘eerste hulp’ is ondermaats, omdat die kan leiden tot (door de politie gestuurde) onvrijwillige of oneigenlijke waivers. En dat is waarom de huidige werkwijze van de strafrechtadvocatuur ernstig tekort schiet.

3 Strafbeschikking en ZSM

De feilen van onze huidige werkwijze zijn door de invoering van de strafbeschikking en ZSM scherper aan het licht getreden. Als vroeger een aangehouden verdachte werd heengezonden zonder dat hij ooit een advocaat had gezien, kwam er altijd een moment waarop de verdachte een eigen keuze kon maken over het verdere verloop van de zaak. In lichtere zaken viel na verloop van tijd een transactievoorstel op de mat. Afhankelijk van de mate waarin de verdachte vond dat hij terecht was op- dan wel aangepakt kon hij beslissen om de transactie te betalen, of om niets te doen. Nietsdoen leidde dan weer tot een dagvaarding ter zitting, waarbij de verdachte opnieuw kon beslissen om die zitting alleen of met een advocaat te doorstaan. Passiviteit leidde kortom uiteindelijk tot de mogelijkheid voor de verdachte om zijn verhaal bij de rechter te doen, en tot een afwegingsmoment om daarbij rechtshulp te zoeken.

Nu, met de invoering van de strafbeschikking, leidt passiviteit al na twee weken tot een onherroepelijke vaststelling

2 ‘Nu, niet seffes, niet direkt, niet sebiet, niet weldra, maar nu, maintenant, toute de suite, heute noch verdomme’; R. van het Groenewoud, *Je veux de l’amour*.

van schuld, zonder rechtshulp, die in alle opzichten (en met name voor de VOG) gelijk staat aan een onherroepelijke rechterlijke veroordeling. Het verneukeratieve³ karakter van de strafbeschikking wordt nog eens versterkt door daaraan voorafgaand een quasi-proces ('ZSM-afdoeningstafel') te organiseren, waarin de verdachte geacht wordt vooraf in te stemmen met een (taak)straf die bij beschikking zal worden opgelegd. Welke verdachte, die dan toch maar heeft ingestemd met zo'n aanbod, realiseert zich dat hij na ontvangst van de strafbeschikking nog twee weken bedenktijd heeft? Dat hij nog in verzet kan komen als hij het er toch niet mee eens is? En dat hij daarbij gefinancierde rechtshulp kan krijgen?

De regels van het spel zijn met de strafbeschikking fundamenteel veranderd. En daarmee ook de consequenties van het niet-zien van aangehouden verdachten. Vroeger was dat niet zo'n probleem. Nu wel. Dat vereist een grotere inspanning zijdens de advocatuur om zo veel mogelijk verdachten omtrent hun rechtspositie te informeren.

4 Advocaat op het bureau?

De advocatuur staat daarom voor de opdracht voor alle⁴ aangehouden verdachten een automatische, onvrijwillige, onverwijld Salduz-consultatie te realiseren. En dan is de vraag: hoe dat te organiseren?

Het meest voor de hand ligt een systeem van permanente aanwezigheid van advocaten op het politiebureau. Maar hoe werkt dat uit in bijvoorbeeld het mooie Drenthe? Hoeveel politiestations zijn er in die provincie, en hoeveel strafrechtadvocaten zijn er werkzaam? Om dat te kunnen bemensen moet men al naar een systeem waarin alleen op de belangrijkste politiebureaus (bijv. Assen, Hoogeveen, Meppel en Emmen) een advocaat permanent aanwezig is – waarbij ik permanent maar even opvat als van 08:00 tot 22:00 uur. Dat zijn per dag twee diensten van zeven uur voor vier politiebureaus – waarvoor dus acht advocaten nodig zijn. Er zijn in Drenthe naar verluidt zo'n vijftig strafrechtadvocaten, dus die zouden elk één keer per week (!) een dienst moeten draaien. In een jaar zijn dat totaal circa 3000 advocatendiensten, ongeveer 21.000 advocatenuren. Op één punt per uur kost alleen Drenthe dan al zo'n € 2,1 miljoen – voor alleen nog maar de Salduz-consultatie.⁵ Zo'n systeem is alleen maar be-

taalbaar als niet per uur maar per verrichting wordt betaald. Maar welke advocaat gaat één dag in de week op het politiebureau in Emmen zitten voor twee of drie aanhoudingen per dag, leidend tot een dagomzet van € 150 of € 200?

'Dan moet er dus geld bij', zullen dan veel advocaten zeggen. Maar zelfs al lukt dat tegen de huidige budgettaire verdrukking in, dan nog voldoet zo'n systeem niet aan de 'bestek-eisen'. Want wat gebeurt er met de winkeldief in Beilen, Roden of Coevorden? Die moet voor een Salduz-consult op transport naar Assen of Emmen: een halfuur heen, een halfuur terug. Voor die verdachte is geen sprake van een *onverwijld* consultatie. Voor die verdachte is zo'n systeem ondermaats. En datzelfde geldt voor de dichter bevolkte regio's, waar de reistijd niet door de geografische afstand maar door de verkeersintensiteit wordt bepaald.⁶ Zodra men verdachten heen en weer gaat slepen, voldoet het systeem niet aan de vereisten 'automatisch' en 'onverwijld'.

Kortom: niet alle politiebureaus kunnen permanent door advocaten worden bemand, en het heen en weer rijden met verdachten is geen oplossing. Dan ontkomt men er niet aan om moderne telecommunicatietechnieken in te zetten.⁷ En als men daar toch niet aan ontkomt, dan kan men het gebruik van die technieken maar beter meteen optimaliseren – of misschien zelfs als een kans omarmen.

5 Videoconsult als superieure vorm van bijstand

Videoconsultatie heeft onmiddellijk in het oog springende nadelen. Maar anderzijds blijkt uit de evaluatie van een videoconsult-pilot in Rotterdam dat de meeste verdachten heel tevreden zijn over de consultatie met een advocaat via een videoverbinding. De nadelen van het videoconsult worden in de praktijk door verdachten dus niet – in elk geval niet zo sterk – ervaren, en in elk geval kan niet worden gezegd dat een videoverbinding tot een onvoldoende of inferieure communicatie of consultatie leidt. Videoverbindingen hebben ook een aantal onmiskenbare

drieduizend advocaten mee aan het strafpiket. Als er landelijk op vijftig politiestations permanent een advocaat aanwezig is, heeft elke advocaat één keer per maand dienst. Bij honderd politiestations heeft elke advocaat één keer per twee weken dienst. Kosten voor zo'n stelsel op basis van 'een punt per uur' zijn bij vijftig bezette politiestations ca. € 25 mio., bij honderd politiestations ca. € 50 mio. Op dit moment liggen de uitgaven van de RvR voor Salduz-bijstand op ca. € 8 mio. per jaar.

6 Bijvoorbeeld in mijn eigen regio: een enkele reis van Zeist of Baarn naar het hoofdbureau in Utrecht duurt buiten de spits een halfuur.

7 Ook denkbaar is om wel alle politiebureaus te bezetten met rechtshulpverleners, maar dan kunnen die niet allemaal advocaat zijn. Die variant laat ik verder rusten.

3 Van Dale Groot Woordenboek Hedendaags Nederlands: '(inf.) bedoeld om iemand erin te laten lopen'.

4 Nuancerings: deze opdracht geldt primair voor aanhoudingen voor B-feiten. De A-categorie kan geen afstand doen en gaat toch de IVS in, dus daar maakt een uurtje wachten niet uit. Over de C-categorie kan men twisten hoeveel inspanning men zich moet getroosten, gelet op de geringe ernst van die feiten.

5 Zo'n berekening kun je ook voor heel Nederland maken. Er doen ca.

voordelen. Ze zijn goedkoop – zijn dus overal te plaatsen. Er kunnen onmiddellijk verbindingen mee tot stand worden gebracht. En de geografische locatie van de deelnemers aan een gesprek is niet van belang. Die voordelen zijn als volgt te benutten:

Richt in *elke* politiepost op de ‘intake’ een kamer in voor videoconsultatie. Een aangehouden verdachte wordt binnengebracht, ingeschreven, moet zijn zakken leegmaken en wordt meteen daarop in de videokamer gezet. Daar wordt een verbinding met een rechtshulpverlener tot stand gebracht. De politiemans of -vrouw licht kort toe wat er aan de hand is, en verlaat de videoruimte. Dan volgt per video de Salduz-consultatie.

Alleen zó kan consultatie automatisch, onvrijwillig en onverwijld aangeboden worden. En daarom durf ik te stellen dat zo’n systeem van video-Salduz-consultatie in potentie superieur is aan de manier waarop tot op heden de ‘eerste hulp bij juridische ongelukken’ wordt verleend.⁸

6 Van triage naar callcenter

Maar als op deze wijze is georganiseerd dat elke aangehouden verdachte een automatisch, onvrijwillig en onverwijld Salduz-consult krijgt aangeboden, dan is de volgende vraag natuurlijk: wat houdt dat consult in? Er laten zich een paar eenvoudige scenario’s schetsen. Constaneert de rechtshulpverlener dat de verdachte is aangehouden voor een A-zaak, dan moet de reactie zijn: ‘Ik stuur nu een advocaat naar u toe. Die is er binnen een uur. Tot die tijd moet u zwijgen.’ Voor de daaropvolgende onverwijld bijstand door een ‘live’-advocaat moet dan de bestaande en te handhaven piketregeling in werking treden. In een C-zaak kan de rechtshulpverlener volstaan met het geven van algemene strafrechtelijke procesinformatie. De meeste hoofdbrekens leveren de B-zaken, omdat die kunnen variëren van zeer licht (leidend tot het verstrekken van procesinformatie en mogelijk enig advies) tot aanmerkelijk zwaar (leidend tot de beslissing om een ‘live’-rechtshulpverlener op pad te sturen).

De kern van de taak van de rechtshulpverlener is om in het videoconsult op basis van de aard van de verdenking en de persoon van de verdachte⁹ te beoordelen wat de rechtshulpbehoefte van de aangehouden verdachte is, en daar vervolgens op te handelen. Deze beoordelings- en selectiebeslissing is door de commissie de ‘triage’ genoemd. Een wezenlijke

vraag is in wiens handen die triagebeslissing zou moeten worden gelegd. Daarin kunnen twee hoofdmodellen worden onderscheiden.

En daarom durf ik te stellen dat zo’n systeem van video-Salduz-consultatie in potentie superieur is aan de manier waarop tot op heden de ‘eerste hulp bij juridische ongelukken’ wordt verleend

In het ‘decentrale’ model hebben lokale advocaten ‘video-piket’. De videoverbinding wordt tot stand gebracht tussen de videokamer van de politiepost en het kantoor van de piket-advocaat. Een bezwaar is de relatieve complexiteit en daarmee de kwetsbaarheid van zo’n systeem. Hoe vaak gaat het voorkomen dat de advocaat van dienst ‘even niet op zijn plek’ is? Hoeveel pogingen zal de centrale moeten ondernemen voordat ze een advocaat voor het beeldscherm hebben? De meerwaarde van video-Salduz zit in het ‘onverwijld’ karakter daarvan, wat verdampt als de videopiketcentrale moet gaan rondbellen om een advocaat voor de camera te krijgen. Een tweede bezwaar is dat de kwaliteit van de triagebeslissing in een decentraal model niet kan worden gewaarborgd. Als u als advocaat deze bijdrage tot hier heeft gelezen, maak ik mij over u geen enkele zorgen. Maar ook u kunt dan op de piketlijst van uw eigen arrondissement collega-advocaten (m/v) aanwijzen aan wie u de belangen van uw dierbaren bij voorkeur niet zou toevertrouwen. Dat gegeven, gecombineerd met de mogelijkheden van misbruik die een decentraal systeem kent (‘ik stuur wel even een kantoorgenoot langs’), maakt dat ik een groot voorstander ben van een ‘centraal’ systeem.

Zo’n systeem – noem het een ‘callcenter’ – moet dan wel deugdelijk zijn ingericht: altijd ten minste één ervaren strafrechtadvocaat op de werkvloer aanwezig voor intern overleg. Medewerkers die voor hun specifieke taak zijn opgeleid en getraind. Goed uitgewerkte scripts, vragenlijsten en protocollen, zodat men zeker weet dat de medewerkers alle relevante punten met de verdachte hebben besproken, en daarop ook de passende respons geven. Vastgelegd systeem van kwaliteitsbewaking. Mogelijk maken dat videoconsulten voor interne evaluatie- en trainingsdoeleinden worden opgenomen. En dat alles onder volledig advocatuurlijk verschoningsrecht. Nadeel is dat medewerkers van een centraal callcenter niet zoveel zicht zullen hebben op de ‘couleur locale’ – in elke regio gaan de zaken toch weer even anders. Maar dat nadeel wordt mijns inziens meer dan gecompenseerd door het gegeven dat een medewerker van een callcenter in een week

8 Terzijde: De vertrouwelijkheid van de videoverbinding is een voorwaarde en een terecht punt van aandacht, maar is anderzijds vooral een kwestie van IT. Daar zijn, naar de commissie heeft geleerd, *technische* garanties voor in te bouwen en te verkrijgen.

9 Denk aan jeugdige verdachten en verdachten met een psychische stoornis.

méer aangehouden verdachten zal spreken dan een gewone piketadvocaat in een jaar.

7 De advocaat-assistent

Een laatste vraag is dan of de callcenter medewerkers in alle gevallen als advocaat beëdigd moeten zijn. Maar laat ik eerst een andere vraag stellen: wie heeft er op dit moment bezwaar tegen dat advocaat-stagiaires die iets meer dan één jaar ervaring hebben en die alleen een piketcursus hebben gevolgd op de piketlijst komen? En dus piketbijstand mogen verlenen in A-zaken? Ik hoor buitengewoon weinig kritische geluiden vanuit de advocatuur op dit punt, hetgeen mij steeds met enige reserve vervult als weer eens het kwaliteitsargument tegen de figuur van de advocaat-assistent in stelling wordt gebracht.

De praktijk bewijst met enige regelmaat dat beëdiging als advocaat *op zichzelf* geen garantie biedt voor kwaliteit. Van belang is slechts dat callcentermedewerkers goed en toegesneden op hun taak zijn opgeleid. Tot die opleiding moet dan ook behoren het verkrijgen van voldoende 'voeling' met de latere fasen in het strafproces, met name de wijze waarop proceskeuzes en -verzuimen in de eerste fase doorwerken op de behandeling ter zitting en de uiteindelijke rechterlijke beslissing. Maar beëdiging tot advocaat is daarvoor geen vereiste.¹⁰

Praktisch gezien lijkt de beantwoording van de vraag of een callcenter met meer of minder advocaat-assistenten moet worden bemenst afhankelijk van de ambities. Zou de ambitie zijn om alleen voor A- en B-zaken videoconsult mogelijk te maken, dan gaat het om 120.000 consulten. Dat zijn er gemiddeld zo'n 330 per dag. Zou je daarnaast óók de C-zaken willen bedienen dan komen daar nog eens – naar schatting – 240.000 consulten bij, leidend tot een totaal van gemiddeld ca. 1000 per dag. Uitgaande van beschikbaarheid tussen 08.00 en 22.00 uur, en een consultatieduur van circa 30 minuten, moeten voor de A- en B-zaken op elk willekeurig moment 24 callcentermedewerkers beschikbaar zijn. Zou de ambitie zijn om ook de C-zaken bedienen, dan moeten op het callcenter tussen 08.00 uur en 22.00 uur permanent 75 medewerkers aanwezig zijn. Uiteraard is de feitelijke 'work-flow' niet constant, dus de bezetting zal fluctueren, maar dit om de gedachten te vormen.

Bij die aantallen zijn de personeelskosten van belang. En met name voor de C-zaken moet de vraag worden gesteld of het, gelet op de geringe ernst van die feiten en de beperkte rechtshulpvragen die bij die feiten aan de orde zullen zijn, verantwoord is om verhoudingsgewijs dure advocaten in te zetten. Ik meen dat in elk geval die zaken uitstekend door assistenten – ja, ik durf het te zeggen, zelfs door hbo-juristen! – kunnen worden behandeld. Maar wel altijd met een verantwoordelijke ervaren advocaat als vraagbaak op de werkvloer.

8 Besluit

Op ons werkterrein hebben zich grote veranderingen voorgedaan: Salduz, strafbeschikking, ZSM en binnenkort de verhoorbijstand. De strafrechtadvocatuur heeft op die veranderingen niet gereageerd, maar is voortgegaan de rechtshulp op de oude, vertrouwde wijze aan te bieden. Met teleurstellende resultaten.

Het wordt tijd scherp te stellen op de belangen en wensen van de aangehouden burger. Die is beduidend beter af met een rechtshulpverlener die beschikbaar is voor onverwijlde consultatie – al is het via een suboptimale videoverbinding –, dan met een rechtshulpverlener die zich zó onbereikbaar houdt dat 90% van de aangehouden burgers dan maar van zijn bijstand afziet. Het advies van de Commissie Innovatie biedt een model waarmee de strafrechtadvocatuur zich eindelijk zou aanpassen aan de ingrijpende veranderingen in haar omgeving. 'We hebben het altijd al zo gedaan' is het argument van de dinosaurus. En velen van u weten wat er van hen geworden is.

¹⁰ Wél vereist is dat elke medewerker van het callcenter een verschoningsrecht moet hebben. Aanpassing van de Advocatenwet om daarin advocaat-assistenten een zelfstandige verschoningsgerechtigde (en tuchtrechtelijke) positie te geven lijkt daarvoor de meest elegante weg.